

2015-12-17

Katarina Ekestubbe
Järfälla kommun

Önskemål beträffande naturreservat för Igelbäcken genom Järfälla

Vi ser mycket hoppfullt på att Järfälla kommun tagit upp planeringen för ett naturreservat kring Igelbäcken inom Järfälla. Vi har nyligen svarat på och givit våra synpunkter på den fördjupade översiktsplanen för Barkarbystaden och där framhållit att utgångspunkten vid bildandet av reservatet måste vara de krav på reservatets omfattning och kvaliteter som måste ställas för att reservatet ska få avsedd funktion. Funktionen som måste säkerställas är att Järvakilen ska bereda goda spridningsvägar för djur och växter så att den biologiska mångfalden kan vidmakthållas och förstärkas i områdena söder om Järfälla, inom Stockholms kulturresevat, inom naturreservaten i Sundbyberg och i Solna samt inom Kungliga nationalstadsparken.

Bakgrund

Utgångspunkten för oss är nationalstadsparken. Sedan den tillkom 1995 har Solna och Sundbyberg inrättat naturreservat längs Igelbäcken in Järvakilen och Stockholms kommun har inrättat ett kulturresevat för sin del av Järvafältet. Starka krafter verkar för att bevara Kymlinge inom Sundbyberg som ett grönområde. Söder om Säbysjön har Järfälla inrättat ett naturreservat. Den felande länken är den del av Järvakilen som ligger söder om detta naturreservat och som sträcker sig ned till gränsen mot Stockholms stad.

Samtidigt pågår en oroande utveckling inom andra delar av Järvakilen. Inte bara Stockholms stad önskar bebygga delar av Järvakilen. I Stockholm hotar den s.k. Stockholmsporten att ta en betydande del av kulturresevatet. Järfälla planerar att Barkarbystaden ska ta en betydande del av vad som tidigare planerades som naturreservat kring Igelbäcken. Järfälla och Upplands Väsby planerar bebyggelse längre norrut, kring Rotebroleden som kraftigt decimerar de gröna sambanden i kilen. Det värdefulla skogsområdet på Häradsallmanningen på båda sidor om Rotebroleden avses tas i anspråk för ett industriellt verksamhetsområde. Upplands Väsby kommun planerar bebyggelse närmast kommungränsen mot Järfälla och även norr om Stäket.

Följande citat belyser situationen i Järfälla:

”Enligt analysen finns det 317 skogsområden i kommunen som på beståndsnivå har tillräcklig kvalitet för att utgöra häckningsbiotop för tofsmes. Det är gammal naturskogsartad skog. Storleken varierar från mindre än en hektar till 44 hektar. Alla dessa områden är inte funktionella för tofsmesen och en rad andra skogsarter som kräver ”riktiga skogar”. Av de 317 områdena återstod bara 59 st när storlekskravet minst tre hektar ställdes. Bara denna sortering av storlek på skogsområdena visar på fragmenteringen av landskapet. E18 och Järfällas tätbebyggda delar är marktyper i kommunen som har stor barriäreffekt för tofsmesens rörelser i landskapet.” (s.31 Koffman 2013)

Vi vänder oss emot bristen på samordning i denna huggsex på Järvakilen. Den är en av Stor-Stockholms gröna kilar som är en av grundpelarna för den regionala planeringen och varit så i flera decennier. Vi anser att länsstyrelsen bör ta initiativ för att säkerställa att berörda kommuners planering utgår från att bevara och stärka Järvakilen. I länsstyrelsens rapport Aldrig långt till naturen, 2003:20, pekas just det aktuella avsnittet ut som en svag länk, där det finns ett behov av mellankommunal samverkan.

Krav på naturreservatet

Vikten av att säkerställa ett naturreservat med kvaliteter som säkerställer den biologiska mångfalden i kilens inre delar blir mot denna bakgrund utomordentligt stor.

Det område som nu är föremål för planering som naturreservat är det inte för sina naturkvaliteter, utan snarare för sin brist på naturvärden. Men området utgör en kritisk länk i den kedja som är så viktig att hålla ihop, nämligen Järvakilen. Området har en potential dels i sina två bäckar – Igelbäcken och Djupan – dels genom att inte vara bebyggt. Men Barkarby flygfält har förött en myckst stor del av naturvärdena och den planerade Barkarbystaden kan, om den byggs ut utan hänsyn till kraven på naturreservatet, ytterligare radera befintliga naturvärden och förhindra en restaurering.

Planeringen av naturreservatet måste därför göras utifrån ett restaureringsperspektiv. Vilka värden finns och går att bygga på och vad kan göras för att skapa viktiga naturvärden?

Barrskog

”Barrskogsnätverket med gammal skog sträcker sig från stora skogsområden i Görvalns naturreservat i söder, norrut till Dikartorp och vid Kallhäll finns ett smalt samband vidare åt väster som har en s.k. ”stepping stone funktion”, till de stora barrskogsområden i Västra Järvafältet och Häradsallmäningen samt åt öster till Kungsängen. Detta barrskogssamband med gammal skog har stor betydelse för fungerande ekosystem både på kommunal och regional nivå. Kommunen har även områden med gammal skog långt in i Viksjö och nära Barkarbystaden genom Hästa Klack. Det är unikt i Stockholm och i Järfälla att det ges möjlighet att så centralt som i Viksjö bo nära en gammelskog som har sådana kvaliteter att tofsmes har möjlighet att häcka och föda upp ungar i den.” (s.32, Koffman 2013)

Citatet lyfter fram Hästa klack som ligger i områdets södra del. Dess kvaliteter måste tas till vara på så vis att det kommer att ingå i naturreservatet. Hästa klack bör utgöra den sydvästra spetsen av naturreservatet och absolut inte avskiljas från resten av området genom bebyggelse så som föreslagits i kommunens fördjupade översiktsplan för Barkarbystaden.

Av samma skäl är det viktigt att dra gränsen i nordväst så att en del av militärens område kommer att ingå i naturreservatet. Den östra delen av det militära området innehåller ett stycke äldre barrskog, som bör ingå i naturreservatet. Detta skogsparti lyfts fram i naturinventeringen (karta s.13, Calluna, 2015).

Lövskog

”Ett svagt öst-västligt spridningssamband i ädellövträdsnätverket går från Henrikstorp i Görvälns naturreservat över Viksjö, Kvarnbacken, Jakobsbergs gård, Janssons hage vidare västerut [*österut*, vår anm.] till relativt stora livsmiljöområden i Västra Järvafältets och Hansta naturreservat samt små områden vid Ålsta hage och i den kommande Barkarbystaden. De nämnda områdena och dess spridningsvägar har särskild betydelse på kommunal och regional nivå för att upprätthålla fungerande ekosystem i ädellövträdsnätverket.” (s.5, Koffman 2013)

Karta s.16 visar att spridningsvägarna söderut i Järvakilen är svaga, vad gäller ädellövskogssamband. Det gäller sträckan från Trastgårdet mot kommungränsen och Hästa gård. Detta samband behöver förstärkas. Det kan ske dels inom det planerade naturreservatet, dels inom Barkarbystaden, om planeringen ges detta som ett mål. Karta s.23 visar att spridningsvägarna även för groddjur är bristfälliga från söder Säbysjön ned mot kommungränsen – i det område som nu planeras som naturreservat. En stor potential finns i Igelbäcken och Djupan-ån, som rätt restaurerade kan skapa fungerande biotoper och spridningsvägar för groddjur. Självklart väcks då frågan hur passagen över Norrviksvägen och Akallavägen ska klaras. Det bör också klargöras vid utformningen av naturreservatet.

Vikten av Järvakilens spridningsväg framhålls i en nyligen utkommen rapport från länsstyrelsen: *Ädellövsområden och ekmiljöer i Stockholms län, Rapport 2015:13, Länsstyrelsen i Stockholms län*. Där framgår att regionens biologiska mångfald bygger dels på kärnområden, sådana som Kungliga nationalstadsparken, dels på att det finns spridningsvägar som förbinder dessa kärnområden med varandra och med den omgivande landsbygden.

De svaga delarna av Järvakilen är därför mycket viktiga att förstärka. Det kan ske i första hand genom att ta tillvara den växtlighet som finns, även om den är gles och sporadisk, men också genom plantering. Därvid bör man blanda snabbväxande träd med de mera långsamt växande ädellövträden för att relativt snabbt få en viss lövmassa.

Våtmarker

Igelbäcken och Djupan måste friläggas och ges meandrar. Detta ger en mycket snabb effekt på den biologiska mångfalden. Groddjur, kräftdjur och fiskar sprider sig snabbt till nyanlagda våtmarker och vattendrag.

Barkarbystaden

Barkarbystaden kan genom sin utformning bidra till att stärka Järvakilen som spridningsväg. Men det ställer krav på utformningen av bebyggelsen.

Om Barkarbystaden ska planeras med målet att stärka spridningen och den biologiska mångfalden är följande förhållande något man måste beakta:

”Bebyggelse, särskilt högre och tätare bebyggelse i *spridningssambanden*, riskerar försämra eller helt förstöra, funktionen som spridningssamband. Låg och gles bebyggelse med stort inslag av brynmiljöer, nektarrika växter och lövträd har inte samma negativa påverkan på *spridningssamband* som hög och tät bebyggelse.” (s.17, Koffman, 2013)

”Spridningsstråken mellan de båda hagmarkerna i norra delen är intakta. Hög och tät bebyggelse i landskapsambanden riskerar att försämra eller förstöra funktionen för spridning av arter (Koffman, 2013). Vid planering av bebyggelse i Barkarby kan hänsyn tas till de stråk som har pekats ut i Callunas analys. Bebyggelsen kan anpassas för att tillåta spridning och till och med förstärka de samband som finns idag. Detta kan uppnås genom att sträva mot låg eller gles ny bebyggelse där inslag av brynmiljöer och solbelysta ädellövträd finns kvar. Idag saknas träd i de potentiella spridningsstråken, plantering av ek i stadsmiljön skulle vara en möjlighet att på sikt stärka spridningsstråken för arter knutna till ädellövträd.” (s.12, Naturinventering, Calluna 2015)

Passage till Stockholm

Slutligen måste krav ställas på att Norrviksvägens och Akallavägens barriäreffekt reduceras kraftigt genom att åtgärder vidtas som gör det möjligt för fauna att passera dessa vägar. Det kan gälla allt från grodtunnlar till ekodukter. Igelbäcken bör ges en bred passage under vägarna. Naturligtvis vore det bästa om vägpassagen över Järvakilen kunde förläggas i tunnel. Det borde inte vara en omöjlighet att åstadkomma detta när samtidigt Förbifarten förläggs i tunnel på denna sträcka. Ett minimikrav är att den ena av vägarna slopas, att det får räcka med en av vägarna för bil- och busstrafiken.

Samordning med FÖP Barkarbystaden

Naturreseptatet bör planeras för att få de kvaliteter som krävs för att Järvakilen ska fungera som spridningsväg. Planeringen av naturreseptatet och den fortsatta planeringen för Barkarbystaden bör därför samordnas.

Vattenvårdsförbund

Vi vill i detta sammanhang aktualisera behovet av samarbete mellan kommunerna kring Igelbäcken. Det skulle kunna ta formen av ett vattenvårdsförbund. Oxunda och Tyresån förvaltas av sådana vattenvårdsförbund med flera kommuner som medlemmar. Järfälla kommun ingår i Oxunda vattenvårdsförbund. Kring Edsviken finns en vattensamverkan, i vilken bl.a. Järfälla kommun ingår.

Igelbäcken rinner genom Järfälla, Stockholm, Sundbyberg och Solna. Tillrinning kommer också från ån Djupan som kommer från Sollentuna. Dessa kommuner skulle kunna skapa ett vattenvårdsförbund för Igelbäcken. Vi anser detta mycket angeläget.

Slutord

Stockholms, Solna och Sundbyberg har inrättat skyddsområden för Igelbäcken. Järfällas övre del av Igelbäcken är också skyddad. Solna har nyligen vidtagit avsevärda åtgärder för att förbättra och förstärka Igelbäcken – meandrar och en fågelsjö. Järfällas del över före detta flygfältet är den sista, felande länken. Vi hoppas att Järfälla ska göra vad på kommunen ankommer för att se till att det blir en stark länk i denna grönkil, dels genom att planera naturreservatet på ett bra sätt och genomföra restaureringsåtgärder, som att ta bort landningsbanan och öppna upp bäcken, men också genom kompletterande planteringar och andra åtgärder, dels genom att genom samarbete med Stockholm skapa de nödvändiga eko-förbindelser som krävs för att spridningsvägarna ska fungera – eventuellt genom att aktualisera en tunnelförläggning även av Akallavägen – dels genom att ta initiativ till ett vattenvårdsförbund för Igelbäcken.

Richard Murray
ordförande
Drottningholmsvägen 1
112 42 Stockholm
richard.murray@comhem.se
08-6521479
0768-016897